

Nr 328.

Av herr **Månsson** i Furuwik, angående beredande åt ungdomen av tillgång till kroppsarbete och uppfostran till sparsamhet.

Ingen torde vilja förneka att det är av stor betydelse, att ungdomen får i tid lära sig iakttaga sparsamhet och beräkna sina ekonomiska framtidsmöjligheter. I vår tid, då den ekonomiska individualismen sjunger på sista versen och mer och mer avlöses av kollektivistiska synpunkter, rasar dock en betänklig efterindividualism. Det ser ut som om den rena kapitalismens hantlangare satt sig före att göra rent hus med alla samhällets ekonomiska och andliga tillgångar, innan de måste ge upp spelet och en stramare samhällsordning börjar göra sig mera gällande. Särskilt i städerna är denna senkapitalistiska företeelse av förhärjande verkan på hemmens ekonomi såväl som på den växande generationens sjäsliv, vilket hotar att rent utsläckas. Städer och större samhällen bjuda i våra dagar på så många lockelser i nöjesväg, att det för den unge är nästan omöjligt att utan samhällelig ledning och hjälp ekonomiskt grundlägga sin framtid. I ljus förhoppning om att morgondagen skall bjuda den unge än större ekonomiska möjligheter än han har i dag offras mestadels dagens inkomst, mången gång för ting som han varken blir mätt av eller har annan nytta av.

Arbetar den unge borta, men äter och bor hemma, vilket ju fallet i hög grad är i städer och industrisamhällen, så blir det vanligen först en fattig mor och far som få bära bördan. Det anses helt enkelt vara deras skyldighet. Man skall icke sätta barn i världen om man icke kan försörja dem, hörde jag en gång i förföl en tjugotvååring helt frankt undervisa sina föräldrar. Samma anspråk ställes sedan på samhället, d. v. s. på de andra medborgarna omkring en. Samhället skall göra det och samhället skall göra detta, endast en sålunda feluppfostrad ungdom skall icke göra någonting för att ställa till rätta vad som brister. Man skall äta och bo hemma hos en fattig far och mor utan att göra rätt och skäl för sig. Så lär man sig tidigt att icke vara så noga i sina affärer längre fram. Särskilt en del av den kvinnliga ungdomen har i detta avseende överskridit den gräns, inom vilken ett ordnat samhälle överhuvudtaget kan äga bestånd, hos en stor del av dem är avsjälningprocessen redan fullbordad. För att denna ej skall fortsätta även med de yngre årgångar som växa upp måste samhället vidtaga kraftiga åtgärder i kollektivistisk uppfostrande riktning.

Särskilt torde andan i våra skolor behöva omläggas från den lösa och flacka individualism som nu är rådande där till en uppfostran riktad mot gammaldags nordisk och germansk kollektivism, diciplin och samhällssolidaritet. Detta är dock en sak som jag ej vill beröra i detta sammanhang.

Bredvid denna omläggning bör samhället sätta sig det höga mål före, att det en gång kan proklamera förbud mot fattigdomen. Med den individualistiska och kapitalistiska ödeläggelse de så kallade kulturländerna under de sista generationerna varit utsatta för både materiellt och andligt, blir det visserligen svåra sumpmarker att utdika och vildsnår att röja upp, innan fattigdomsförbudsvägen ligger klar. Men ju längre vi dröja dess värre bliva hindren. Sverige tillhör jämte Holland och Danmark de minst härjade. Kapitalismen började här sent och dess ledande män hava varit kloka nog att till stor del på sista tiden skickligt böja av i kollektivistisk riktning för att undå de värsta följderna av systemet. Den svenska lagstiftningen har ock under de sista trettio åren bedrivits så kraftigt i sådan riktning, att Sverige nästan nu kan räknas som ett halvkollektivistiskt land. Men ännu återstår mycket att göra, och om människorna få fördärvas batar det till sist föga med ekonomiska reformer.

Det viktigaste problemet för dagen berör frågan om att ställa det så, att ungdomen dels får lära sig arbeta i tid, dels bringas att spara en del av sin förtjänst för framtiden, för sjukdom och ålderdom. Bland de problem en blivande utredning om hithörande frågor måste taga sig an blir naturligtvis den om en ungdoms-arbetskola under sjuttonde året eller så omkring den förnämsta. En sådan skola bör väl icke bliva fullt obligatorisk, men genomgåendet av densamma bör vara en förutsättning för rätten att innehava statlig, kommunal eller annan allmän tjänst. Ofantliga skogsvidder skulle kunna dikas, besås och gallras av sålunda hopbragta ungdomsskaror, vilka i sitt arbete i skog och mark kunde förvärva tillgångar av både materiell och andlig natur.

Ersättningen för arbetet kunde lämpligen och i huvudsak lämnas genom lågprocentiga obligationer, uppsägbara tills den unge skulle bilda hem eller förvärva fast egendom.

Ett lika trängande behov är att skydda de unga mot vissa ekonomiska faror som lura på dem i det förfallande samhälle vi nu leva i. Särskilt må här nämnas den lösa och ymniga kredit som flödar som en förgiftningskälla. Icke minst på landsbygden klagas det över att de unga förstöra sina inkomster på tivolins skjutbanor, ringkastningar och porslinskrossning jämte andra den nya kulturens förföriska lockelser. När de sedan skola bilda hem, föra de föga annat med sig än skulder.

Än värre är förhållandet i städerna, där den unge självförsörjande mannen och kvinnan redan från sitt adertonde år »står på konto» hos någon firma, ofta hos fem, sex sådana, vilka på kredit ekiperar henne eller honom med klädespersedlar, vilkas värde ofta uppgår till ett halvt års inkomst och mera.

Faktiskt har på senaste tiden genom detta kreditsystem en ny form av slaveri införts. De unga ogifta »stå på konto». När de slå sig ihop och sätta bo blir det »bo på konto», mattan, lampan, möblerna, böckerna, kläderna, kvinnans underkläder och strumpor, skor och päls, hatt och bil, till och med den nyfödde står ibland på konto, så att läkaren erhåller vissa avbetalningar i månaden. Den kreditgivande firman samlar så ihop alla kontrakten och pantsätter dem i banken för att skaffa sig själv kredit. Mera genomfört torde icke slaveriet vara i det i dessa dagar så omskrivna Liberia.

De kreditgivande firmorna måste ju taga sju för tu när de sälja varorna till så osäkra kunder. Följden blir att kundens konsumtionskraft mycket snabbt förbrukas och hans betalningsförmåga förintas när sjukdom eller arbetslöshet tillstöter. Överkonsumtionen är en stor fara för hela näringslivet. Den som något studerat den nuvarande världskrisens rötter, vet att en av dem, vilken särskilt gjort sig känd i prosperitetsagitationens förlovade land, är den överkonsumtion som utvecklats under ett sådant system som det här omnämnda, och det säges där ha gått därhän, att i vissa kretsar tre års konsumtionskraft förbrukas på ett enda år genom dessa avbetalningsaffärers utvräkande av varor på kredit i hemmen. Följden har blivit att föga konsumtionskraft funnits kvar för de två följande åren, och det som en bubbla uppblåsta näringslivet har sjunkit maktlöst ihop. Fråga är om icke kraftiga åtgärder måste vidtagas mot en sådan trafik. Den som ger kredit åt ungdom under 21 år bör icke ha samhällets hjälp eller stöd vid utfäendet av sin fordran. Systemet understödjes i hög grad genom den fördärliga pantbanksrörelsen, mot vilken även åtgärder synas böra vidtagas i form av sådana licensavgifter eller andra skatter, att vederbörande finna för gott att inställa marknaden.

För både stad och land spelar den olycksaliga rusdryckshanteringen en stor roll, när det gäller att utsuga ungdomen. Vad samhället drager ut för skatter å rusdryckshanteringen torde vara för väl känt. Vilka åtgärder som böra vidtagas häremot skall ej här diskuteras i detta sammanhang. Men det synes som om ett sparsamhetstvång, varigenom köparen av spritvarorna ålades bevisa, att han sedan förra spritköpet sparat och lagt undan ett belopp, motsvarande tre eller fyra gånger värdet av den spritanson han nu vill inköpa, vore en väg värd att diskutera.

En annan pesthärd som bör dräneras är nöjesindustrien, en ny och skamlig trafik som vi icke hade ett begrepp om i vår barndom, vi som hava hunnit över medelåldern. För femtio år sedan roade byns ungdom sig själv utan sådana ödeläggare av både ekonomi och god smak. Mot denna moderna pest måste ett verkligt korståg skapas, som gör slut på det hån mot samhället och all god ordning, såväl som på den avsjälningsprocess av ungdomen, som denna nöjesindustri verkställer. Både fängelsepredikanter och andra berättas om sina erfarenheter från sina verksamhetsfält, om hur stor andel i brottslighetens tilltagande denna trafik har.

Må regering och lagstiftare nu besinna att de tider äro förbi, då man hade

förhoppning om att framtiden skulle bliva bättre. Vi gå mot sämre och sämre tider och icke mot bättre. Vi kunna icke mer avverka för hundratals millioner skog om året, ett sparat arv från fäderna, och konsumera det. Vi sitta icke längre som under 1890—1913 i den ställningen, då vi voro förädlingsproducenter åt en del av den övriga världen, vilkens billiga råmateriel vi och andra förädlade och sålde tillbaka igen till tredubbla priset. Nu vill varje folk självt förädla sitt råmateriel och draga fördelar därav. I stort sett är den gamla världsmarknaden och världshandeln slut, det vill säga i den mening den fanns under seklets början. Nya industriella centra växte upp i värmen från världskrigets drivhus. De vilja dela med oss våra gamla möjligheter. Så må vi se till, att vi härefter göra det bästa vi kunna av det vi hava. Ty härefter lär ingen hjälpa oss när tillgångarna äro förstörda.

Med stöd av ovanstående anhålles vördsamt,

att riksdagen ville besluta om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att det täcktes Kungl. Maj:t att utreda möjligheten att vidtaga sådana åtgärder, att tillgång tidigt må beredas ungdomen till kroppsarbete och uppfostran till sparsamhet, syftande till ett framtida förbud för fattigdomen, och att för riksdagen framlägga det förslag vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 29 januari 1931.

Fabian Månsson.